

יחקה
מטיילים
עם קק"ל

ציוד נדרש:

- ← הדפיסו לכל אחד מהמשתתפים את סדר ט"ו בשבט
- ← צלחת וכוס יין לכל סועד
- ← יין אדום (תירוש לילדים), יין לבן (לימונדה/ספרייט/מים לילדים)
- ← עוגה או מאפה אחר
- ← קערת פירות יבשים: חרובים, משמשים, צימוקים, תאנים, תמרים, שזיפים, אגוזים (הוסיפו פירות יבשים או טריים על פי טעמכם)
- ← כלי כתיבה

ט"ו בשבט, ראש השנה לאילן, חל בחורף, בשעה שהטבע שב לחיים. קרן קימת לישראל מטפלת בעשרות אלפי דונם של מטעים ובוסתני פרי. באופן מסורתי בחג זה נוטעים שתילים וחוגגים את הטבע בשיא הדרו. ארוחת חג עם פירות יבשים היא הזדמנות נהדרת לחגוג את כל זאת. בניגוד למסלולי הפתעות אחרים, הפעם המסלול שלנו הוא מסביב לשולחן.

אופן הכנת החוברת:

- ① קפלו את דף השער כלפי חוץ
- ② קפלו את הדפים הנוספים פנימה
- ③ חברו את דפנות הכפולות אחת לשנייה
- ④ עטפו והדביקו את הדפים שחיברתם בתוך דף השער

שבו בצוותא - בבית או בפיקיניק בטבע באחד מחניוני קק"ל - וערכו סדר ט"ו בשבט חגיגי ברוח החיבור לטבע, למסורת ולתרבות. חג שמח ופורח מ-e ירוק.

החליטו איך הכי נוח לכם לקרוא את הגדת ט"ו בשבט: על פי סדר הישיבה, בחלוקת תפקידים, או מישהו אחד שיהיה מופקד על הקריאה כולה. חג שמח!

מרימים כוס יין לחיים!

מה נשתנה

סדר ליל ט"ו בשבט מסדר ליל פסח?

שבסדר ליל פסח אנו אוכלים מצות.
הלילה הזה כולו פירות.

שבסדר ליל פסח אנו שותים יין בכל צבע,
הלילה הזה יין לבן ויין אדום.

שבסדר ליל פסח אנו מספרים ביציאת מצרים,
הלילה הזה אנו מספרים
בפירות הארץ.

מזגו יין לבן לכל המשתתפים ומהלו בכוס טיפות
מהיין האדום.
נהוג לשתות ארבע כוסות המסמלות את עונות השנה. צבעה
של הכוס הראשונה מסמל את עונת הסתיו, הצובעת את
הטבע בעלי אודם שלכת, רגע לפני בוא החורף.
הרימו את הכוסות באוויר ושאו ברכה:
"ברוך אתה ה' בורא פרי הגפן" - לחיים!

שרים בקול גדול

התחילו את הסעודה במאפה (פרוסת עוגה) לכבוד חיטה
ושעורה - משבעת המינים שהתברכה בהם ארצנו. ברכו:
"ברוך אתה ה' אלוהינו מלך העולם,
בורא מיני מזונות", ואכלו בתיאבון.

אומרים שכל מי שלא למד שלושה דברים בט"ו בשבט לא
יצא ידי חובתו: מצוות הארץ, אדם וטבע,
ושבחה של ארץ ישראל.

משל הנטיעות: אדם שהיה הולך במדבר רעב,
עיף וצמא, מצא אילן שפירותיו מתוקים וצלו נאה ואמת
מים עוברת תחתיו. אכל מפירותיו, שתה ממימיו וישב בצלו.
כשרצה ללכת, אמר: אילן, אילן, במה אברכך? אם אומר לך:
שיהיו פירותיך מתוקים, הרי יש לך פירות מתוקים, אם אומר:
שיהא צלך נאה, הרי צלך - נאה, שתהא אמת המים עוברת
תחתך, הרי אמת המים עוברת תחתך. אלא יהי רצון שכל
בטיעות שנוטעין ממך יהיו כמותך. כך גם האדם, שיש לו
תורה, עבודה, משפחה - נאחל לו שגם צאצאיו יהיו כמותו.

מתוך תלמוד בבלי, מסכת תענית, דף ה, עמוד ב.

חרוב וחידה מספרית

לפני אכילה מפירות העץ נהוג לברך:
"ברוך אתה ה' בורא פרי העץ".

ברכו ואכלו מהחרוב.

החרוב הוא פרי מיוחד במינו במסורת. באגדות חז"ל הוא מוזכר כעץ שפירותיו נאים לאכילה רק לאחר שבעים שנה (תלמוד בבלי, מסכת תענית, דף כג, עמוד א). ולכן, לעומת

עצים אחרים שאנו נוטעים,

שפירותיהם ישמשו אותנו

בקרוב, נטיעת חרובים

מעידה על הכוונה להיטיב

עם הדורות הבאים, לדאוג

לפירות למען הדור הבא,

ולא רק לצרכינו הרגעיים.

מסתבר שהמשפט המוכר

"הכסף לא גדל על עצים"

לא היה מובן לאנשי חז"ל,

שראו בחרוב גם סמל

לכסף. על מטבע "השקל"

נאמר שהיא שוקלת

"עֶשְׂרִים גֶּרָה" - עשרים

גרעיני חרוב, כשמשקל גרעין אחד של חרוב נאמד בארבעה קאראט, יחידת משקל המתייחסת לאבני חן, זהב ויהלומים...

ועכשיו, שרים בקול גדול!

ט"ו בשבט

ט"ו בשבט

חג היום לגן

חג לפרח

חג ליער

חג לכלל אילן

מילים: לוי תנאי שרה

© הזכויות שמורות למהבר/ת ולאקוים

כך הולכים השותלים

כך הולכים השותלים

רון בלב ואת ביד

מן העיר ומן הכפר

מן העמק ומן ההר

בט"ו בשבט, בט"ו בשבט

מילים: שנהר יצחק, לחן: אדמון ידידיה מו"ל: מפעלי תרבות וחינוך

© הזכויות שמורות למהבר/ת ולאקוים

חשמש וציור מחשמש

בשעה שברא הקב"ה את האדם הראשון, נטלו והחזירו לפני כל אילני גן עדן ואמר לו: ראה מעשיי, כמה משובחים הם! וכל מה שבראתי, בשבילך בראתי. תן דעתך, שלא תקלקל ותחריב את עולמי, שאם קלקלת, אין מי שיתקן אחריך. **קהלת רבה ז, יג**

שאלה לדין: האם קל יותר לקלקל מאשר לתקן? איפה אתם רואים את זה בחיי היומיום?

אני מבלגן את החדר מהר יותר משלוקח לי לסדר אותו...

אכלו משמש, והתפנו לשחק...

החליטו על שלושה משתתפים. בותנים לראשון שישה משמשים, לשני ארבעה חרובים, לשלישי שני צימוקים. הקציבו למשחק דקה אחת בלבד, וללא מילים - על המשתתפים ליצור בעזרת הפירות ציור בעל משמעות.

ועכשיו חידה חרובית במיוחד:

איך תוציאו 10 מתוך 9?

קחו תשעה חרובים והניחו אותם על השולחן, בשורה ובמרחקים שווים של 8-7 ס"מ זה מזה.

ועכשיו: בעזרת שלוש תזוזות בלבד ובתוך חמש דקות - עליכם להגיע לעשר.

כוס יין שנייה לחיים!

מוזגים יין לבן לכוס. צבע היין של הכוס מסמל עונת חורף ברוכת גשמים ופירות העונה. נחגוג את התפוז, הקלמנטינה, האגוז והשקד. כשהכוסות מונפות באוויר, אמרו: "מקיימים מצוות כוס שנייה של ט"ו בשבט - לחיים!"

השקדייה פורחת

השקדייה פורחת
ושמש פז זורחת
ציפורים מראש כל גג
מבשרות את בוא החג

ט"ו בשבט הגיע
חג לאילנות (2x)

הארץ משוועת
הגיעה עת לטעת
כל אחד ייקח לו עץ
באתים נצא חוצץ

ט"ו בשבט הגיע
חג לאילנות (2x)

מילים: דושמן ישראל, לחן: רבינא מנשה
© הזכויות שמורות למחבר/ת ולאקו"ם

צימוק וסיפור

אוכלים צימוק ומקשיבים לסיפור:

מעשה באדריאנוס שהיה עובר בשבילי טבריה.
רצה זקן אחד שעומד וחופר חפירות ונוטע נטיעות.
אמר לו: זקן, זקן! בן כמה אתה היום?
אמר לו: בן מאה שנה.
אמר לו: אתה זקן בן מאה שנה,
ועומד וטורח ונוטע נטיעות -
וכי סבור אתה לאכל מהו?
אמר לו: אדוני המלך, הריני נוטע.
אם אצקה - אכל מפרות נטיעותי;
ואם לאו - פשם שיגעו לי אבותי, כך אני יגע לבני.
ויקרא רבה כה

שאלה לדיון: איפה אתם רואים את החשיבה הזאת בחיי היומיום?

גם פעולותיה של קק"ל משקפות את הסיפור: נטיעת עצים,
שיקום מאגרי מים בנחלים, ניקיון, שיקום יערות מנזקי טבע
ושריפות ודאגה כללית לנוף ולטבע -
כל זאת לא רק כדי שאנו ניהנה, אלא שגם הבאים אחרינו
ייהנו מהחיים כאן.

כל חודש ההורים שמים בשבילי קצת כסף בתכנית חיסכון,
כדי שיהיה לי כשאגדל...

צריך להתחשב בסביבה, לחסוך במשאבי טבע, לשמור על
ניקיון הסביבה, על מיני צומח ובעלי חיים, ולזכור שאם לא
נדאג עכשיו, הדורות הבאים יסבלו בשל כך.

תאנה בתפזורת

אוכלים תאנה, אחת משבעת המינים, וחושבים על כל השלמות שיש בחיים: על הבריאות, על הטבע, על האדם - מודים על מה שיש. לא פעם נמשלה התאנה לתורה, משום שבפירות רבים יש פסולת כמו גרעינים, חרצנים וקליפות, אבל התאנה כולה יפה לאכילה, בדיוק כמו דברי תורה.

ילקוט שמעוני, יהושע א

הידעתם? גוש תאנים מיובשות נקרא גם בשם דְּבֵלָה, וברבים: דְּבָלִים.

היי, למי קראת דבלה?

כשאומרים "הַתְּאֵנָה חֲנֻטָּה פְּנִיָּה" מתכוונים לתהליך בהיווצרות הפרי: כשהפרי נושר והפרי מתחיל להתהוות.

הפסקה פעילה! בתפזורת הפירות שכאן, קל למצוא פירות, אבל נסו לזהות רק את אלה שנאכלים עד תום - קליפה ותוכן, ממש כמו התאנה. (כמה מצאתם?)

ע	מ	י	ט	א	כ	ק	פ	נ	ז	ש	נ
ש	ת	מ	ר	י	ע	ד	ע	נ	ב	י	מ
א	ד	ג	י	ל	ש	ק	א	כ	ג	ד	ח
ד	ג	ה	מ	ת	ק	ר	ד	ע	ח	ג	ר
ט	א	ו	ק	ה	א	ע	ב	י	ר	ז	ק
ל	ח	י	ז	ע	ר	נ	ל	נ	ו	ס	י
נ	כ	ת	ד	ג	כ	ע	ה	ח	ב	פ	ש
ו	ק	ר	ו	ט	ו	י	ל	ב	ק	ו	ז
ס	ד	ז	ג	ת	ע	י	ט	ג	ר	ט	י
ק	ר	א	כ	צ	י	מ	ו	ק	כ	ה	פ
מ	צ	ח	ב	ו	ש	מ	ט	ז	י	ז	צ
ח	מ	ש	מ	ש	ר	ק	ב	נ	נ	ה	ב

מרימים כוס שלישית לחיים

הפעם מזגו יין אדום לכוס ומהלו אותו במעט מהיין הלבן. את כוס היין השלישית נשתה לכבוד האביב, שמותיר את החורף מאחור וצובע את הטבע בשלל פריחות: פרחי דם המכבים, הצבעוני, הנורית, הכלנית, הפרג ועץ הרימון שמתחיל ללבב. כשהכוסות מונפות באוויר אמרו:

”אנו מקיימים מצוות כוס שלישית של ט”ו בשבט – לחיים!”

קדימה, הפסקת שירים

עץ הרמון

עץ הרמון נתן ריחו
בין ים המלח ליריחו.
שב, חומתי, גדודך מדוד,
שב, תפתי, דודך מדוד.

אוצרות אופיר וצרי גלעד
רכב מצרים שללתי לך, בת.
אלף הזמר אתלה לך מגן
מן היאור עד הירדן.

את כלולה מכל כלות,
את דגולה כנדגלות
שתים עיניך כשתים יונים
וקול קולך פעמונים.

מילים: אורלנד יעקב, לחן: אדמונד ידידיה, מו”ל: מפעלי תרבות וחינוך © הזכויות שמורות למחבר/ת ולאקוים

הטיול הקטן

לטיול יצאנו
כלנית מצאנו
על גבעת הדשא במערב
אל ההר עלינו
ומשם ראינו
ומשם ירדנו בדהרה

צב זקן פגשנו בדרך
בית ענקי החזיק על גב
בתהלוכה נהדרת
אלף נמלים נשאו חגב
ומאוחר

בשלולית המים
שמנו תרגליים
על החוף ישבנו בתוך סירה
בחלקת אספסת

מילים ולחן: שמר בעמי
© הזכויות שמורות למחבר/ת ולאקוים

תמר וחידת מסחר עתיקה

אכלו תמר, אחד משבעת המינים שנתברכה בהם הארץ. עץ התמר נחשב כאחד העצים הפוריים עבור האדם - פירותיו משמשים לאכילה, כפותיו לסיכוך, קורותיו לבנייה, וסיביו - לחבלים.

בתקופה מסוימת כמעט נעלמו עצי התמר מנופי הארץ, אך מאמצי השבתם נשאו פרי. ב-1924 הביאה משלחת מטעם ההסתדרות הציונית בראשות יוסף ויץ, חוטרים (ענפים) של העץ מאזור הדלתה. ב-1933 הביאם חבר קבוצת כנרת, בנציון ישראלי, מעירק, ובהמשך מאיראן, ועם השנים התבסס ענף גידול התמרים כבימי קדם. (מתוך אתר "דעת")

אמרתם תמר, אמרתם חידה קשה במיוחד! שימו תשעה תמרים בערמה במרכז השולחן.

כולכם סוחרים כרגע, וכל תמר משקלו נאמד בזהב. אומרים לכם שבערמה זו מסתתר תמר כבד ביותר, ולכן יקר ביותר, אבל כדי לאתר אותו תצטרכו להיעזר במשקלי מאזניים, ומותרות לכם רק שתי שקילות בלבד. מה תעשו?

הסוחר הממולח שיגיע לתשובה יזכה בכל הערמה, ובתמר הזהב, כמובן!

פריחת השזיף וטבלה מעשית

במסורת הקבלה חילקו את הפירות לשלושה סוגים, המסמלים שלושה עולמות:

1. פירות שנאכלים על כל חלקיהם, כמו תאנים, מסמלים את עולם הבריאה.
2. פירות בעלי חרצנים או גלעינים, שאת תוכם לא אוכלים, כמו תמרים, מסמלים את עולם היצירה.
3. פירות שאוכלים את תוכם ואת קליפתם זורקים, כמו אגוזים, מסמלים את עולם העשייה.

ומשימתכם: מלאו את הטבלה בפירות המתאימים

עולם הבריאה	עולם היצירה	עולם העשייה
תאנים	תמרים	אגוזים

הידעתם? עץ השזיף שגדל בר בארץ נקרא שזיף הדוב (שם מדעי: Prunus ursina). העץ נשיר וגדל בחורש הים-תיכוני, הוא פורח באביב, ואפשר לפגוש אותו בעיקר ברמת הגולן ובגליל העליון.

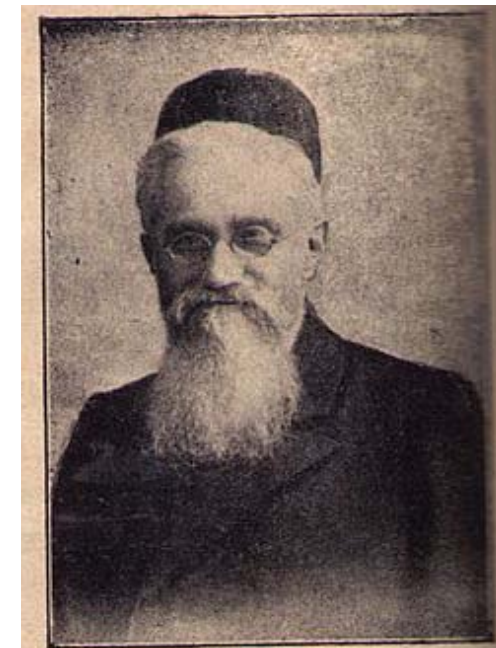

אכלו שזיף, וענו על חידה: צבעי פרחי השזיף משתנים בהתאם לסוג. באיזה צבע לא תופיע הפריחה לעולם?

1. ורוד
2. אדום
3. צהוב
4. לבן

תערובת שיר ואוכל

במסורת היהודית היה ט"ו בשבט תאריך בעל משמעות חקלאית, שנגזרו ממנה כמה מצוות הקשורות בפירות האילן. ליום זה בשנה יש משמעות גם במסורת הקבלית, כסמל לתיקון הנפש. אך רק לפני יותר מ-100 שנה קיבל התאריך את צביונו המוכר לנו כיום, הרבה בזכות סופר, חוקר והיסטוריון שחי במושבה זיכרון יעקב, בשם זאב יעבץ, שב-1890 יזם נטיעה חניגית ביום זה, והעניק לט"ו בשבט את אופיו כחג נטיעות. ב-1908 קבעו מורי הארץ, בשיתוף עם ק"ל, את חג האילנות כחג נטיעות. בשנים האחרונות נוספו ליום זה גם תכנים סביבתיים ואקולוגיים.

זאב יעבץ

בתחנה זו אתם חופשיים לאכול מה שאתם רוצים.
הנה רעיונות לכמה שילובים מתוקים.

מגדל קלפים: מעל תאנה הניחו משמש, פיסת שזיף, ובקצה צימוק, ויצאה לכם פירמידת פיצוי.

סנדוויץ' שטות: קחו אגוז ובין שני חצאי הניחו צימוק, והרי לכם סנדוויץ' חיבוק.

שיט אבובים: בתוך קערת חלב, הניחו לפרוסות בננה יבשה לצוף בשלווה.

תענוג בגליל: קחו תמר, רוקנו אותו מהגלעין והחדירו לשם אגוז צעיר.

בבליל השמות מסתרות שורות משירים מוכרים, נסו לזהות:

1. החיפושית רקדה
2. המון צעירינו נחתו
3. רק הפר חצה בשתיקה אי אבוד

מרימים כוס יין רביעית ואחרונה

כשכוסות יין אדום מונפות באוויר, אומרים:
"מקיימים מצוות כוס רביעית ואחרונה של ט"ו בשבט".
לכבוד ימי החום הגוברים (עוד מעט יחזור הקיץ), לחיים
סמוקות, ושמש המשזפת כל! לחיים.

וזו הזדמנות טובה לשיר את אחד השירים האהובים עליי:

הרדופים

לא נפרח כבר פעמיים, והרוח על המים,
יפזר דממה צוננת על פנינו החיוורות
שמה בין אפי הנחל, בשעה אחת נשכחת,
זיכרונות אזוב שלנו מתרפקים על הקירות.

בלי תוגה, כפופי צמרת, בלוריות שיבה נבדרת
באשר יפות התואר, בין שריקות העדרים.
תפנוקי גוון ירטיטו, בלכתן לרחוץ בזרם
נכלמים נשפיל עינינו, אל המים הקרירים.

לא נוסיפה עוד לנוע, משתאים נביט ברוח
איך הוא יחד עם המים, מפרקים את הסלעים.
תאנה חנטה פגיה, והנשר היגע -
אל קנו חזר בחושך מדרכי האלוהים.

הרדופים שלי, כמוני, וכמוך שכל ימיך,
את פרחי האור שלנו את פיזרת לכל רועה.
לא עופות מרום אנחנו, ואל גובה השמיים,
גם אתם, גם אנוכי, לא נגיע כנראה.

רק בהר על קו הרכס מישהו מוסיף ללכת,
מן הוואדי והאבן, לרכסים, אל הרוחות.
עד אשר בכסות הערב, יחזור נוגה אליך,
עם פכפור פלגים, עם רחש הרדופים ליד החוף.

מילים: יובתן נתן
© הזכויות שמורות למחבר/ת ולאקו"ם

לסיום, אפשר להודות:

"בָּרוּךְ אַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם
עַל הַמַּחֲיָה וְעַל הַכִּלְכֵּלָה וְעַל הַגָּפוֹן וְעַל
פְּרֵי הַגָּפוֹן, וְעַל הָעֵץ וְעַל פְּרֵי הָעֵץ".

"ויהי רצון מלפניך ה' אלוהינו ואלוהי אבותינו שתברך כל
מיני האילנות ויוציאו פירותיהם בריבוי שמנים וטובים, ותברך
את הגפנים שיוציאו ענבים הרבה שמנים וטובים, כדי שיהיה
היין היוצא מהם מצוי לרוב לכל עמך ישראל לקיים בו מצוות
קידוש ומצוות הבדלה בשבתות וימים טובים, ויתקיים בנו
ובכל ישראל אחינו מקרא שכתוב: 'לֶף אֶכֶל בְּשִׂמְחָה לַחֲמֶךָ,
וּשְׂתֵה בְּלֵב טוֹב יִינֶךָ כִּי כָבֵד רָצָה הָאֱלֹהִים אֶת מַעֲשֵׂיךָ'.

קהלת ט, ז

חלק מתוך תפילה שחיבר הרב יוסף חיים מבגדד, מתוך אתר "דעת"

